C/2025/769

11.2.2025.

# Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

# Vodna politika: osnaživanje mladih, žena i autohtonih i lokalnih zajednica

# (samoinicijativno mišljenje)

(C/2025/769)

Izvjestiteljica: **Milena ANGELOVA**

Suizvjestitelj: **Ioannis VARDAKASTANIS**

| | |
|---|---|
| Savjetnici/ice: | Ioannis GRIGORIADIS (za suizvjestitelja)<br>Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (za izvjestiteljicu) |
| Odluka Plenarne skupštine: | 18.1.2024. |
| Pravna osnova: | pravilo 52. stavak 2. Poslovnika |
| Nadležna stručna skupina: | Stručna skupina za vanjske odnose |
| Datum usvajanja u Stručnoj skupini: | 12.11.2024. |
| Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju: | 4.12.2024. |
| Plenarno zasjedanje br.: | 592 |
| Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani): | 189/2/6 |

## 1. Zaključci i preporuke

1.1. Nadovezujući se na mišljenje EGSO-a o plavoj diplomaciji ([1]), u ovom se dokumentu podrobnije razmatraju mladi, žene i autohtone i lokalne zajednice (uključujući migrante i osobe s invaliditetom) kao skupine stanovništva koje nedostatak vode najviše ugrožava. S druge strane, oni raspolažu velikim neiskorištenim potencijalom za doprinos održivom upravljanju vodama i za pretvaranje vode u instrument mira i stabilnosti, a time i za doprinos plavoj diplomaciji.

1.2. Nadahnut pozivom na stvaranje globalne Europe koja iskorištava snagu partnerstava, ([2]) EGSO pozdravlja imenovanje povjerenice EU-a za okoliš, otpornost vodoopskrbe i konkurentno kružno gospodarstvo i poziva Europsku uniju (EU) da u svojim vanjskim odnosima i u okviru međunarodne suradnje tim skupinama posveti dužnu pozornost i predlaže uspostavu ***oglednog programa partnerstva koje bi se bavilo pitanjem njihova osnaživanja na integriran način***, kako je podrobnije opisano u točki 4.4 u nastavku.

1.3. Pristup čistoj vodi, obrazovanje, zapošljavanje i sudjelovanje u donošenju politika ključni su elementi osnaživanja. Od presudne su važnosti bolji pristup vodoopskrbi i sanitarnim uslugama i zadovoljavajući higijenski uvjeti jer se time oslobađa vrijeme za obrazovanje i stručno osposobljavanje, a ujedno se otvaraju raznovrsnije mogućnosti zapošljavanja i omogućuje doprinošenje upravljanju vodama i vodnim politikama. Nove tehnologije u kombinaciji sa znanjem autohtonih zajednica – koje treba koristi i primjenjivati s poštovanjem – i adekvatna ciljana financijska sredstva neizostavni su elementi osnaživanja, a pravni okvir za to pružaju međunarodne konvencije o ljudskim pravima, radu, okolišu i borbi protiv korupcije. Osnaživanju se doprinosi i informativnim kampanjama o pitanjima povezanima s vodom.

([1]) SL C, C/2023/862, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
([2]) Političke smjernice gđe von der Leyen, srpanj 2024.

1.4. Za osnaživanje mladih potrebni su pozitivni izgledi za budućnost kad je riječ o obrazovanju i zapošljavanju, počevši od osnovnog obrazovanja pa sve do strukovnog osposobljavanja i visokog obrazovanja. Uz kompetencije povezane s vodom, mlade bi trebalo oboružati općim građanskim vještinama i vještinama u području građanstva i poduzetništva kako bi oni, kao današnji pokretači promjena i budući donositelji odluka, mogli doprinositi upravljanju vodama, zapošljavanju i oblikovanju politika ([3]). U nekim zajednicama, primjerice autohtonim, mladima se povjeravaju rukovodeće zadaće, pa se iz njihova iskustva mogu izvući pouke.

1.5. Odgovarajuća vodoopskrba i sanitarni i higijenski uvjeti od presudne su važnosti za emancipaciju žena, s obzirom na to da u većini područja s velikim nedostatkom vode teret pronalaženja rješenjâ pada na žene i djevojčice nauštrb njihovih prilika za obrazovanje, osposobljavanje i zapošljavanje, kao i nauštrb njihovog osobnog razvoja. Potpuna rodna ravnopravnost u obrazovanju, radu, tijelima vlasti i poduzetništvu još je jedan ključan čimbenik. Potrebno je posvetiti dužnu pozornost dostojanstvenim radnim uvjetima, uključujući sprečavanje diskriminacije i uznemiravanja. Kako bi se omogućilo žensko poduzetništvo, treba osigurati jednak pristup infrastrukturi, zemljištu i financiranju i stvoriti poslovne uvjete bez korupcije. Žene bi također trebalo podupirati i poticati na obnašanje vodećih položaja u politici, poslovnom svijetu i svim organizacijama koje doprinose upravljanju vodama i plavoj diplomaciji.

1.6. Potrebne su konkretne platforme za konstruktivan dijalog između autohtonih skupina i nacionalnih ili lokalnih vlasti, kao i proaktivnije i sustavnije uključivanje autohtonih zajednica u procese međunarodne suradnje. Lokalnim zajednicama mora se omogućiti pristup infrastrukturi, informacijama, obrazovanju i osposobljavanju, a lokalne organizacije civilnog društva trebale bi biti uključene u lokalne procese oblikovanja politika, čime bi se omogućilo sudjelovanje i osnaživanje autohtonih skupina ([4]).

1.7. Plave i digitalne tehnologije ključne su za poboljšanje upravljanja vodama i pristupa čistoj vodi i dobrim sanitarnim uvjetima. Zbog ključne prirode vodoopskrbnih, energetskih i digitalnih sustava te njihove međusobne povezanosti potrebno je razviti cjelokupnu infrastrukturu. Zaštita izvora, očuvanje močvarnih područja ([5]) i sprečavanje i kontrola onečišćenja i biokontaminacije od presudne su važnosti za održivo upravljanje vodama. Mnoge autohtone skupine i dalje se drže čvrstih etičkih načela pri upravljanju vodom, a njihov je angažman ključan za suočavanje sa sve većim izazovima povezanima s vodom.

1.8. Za razvoj infrastrukture, obrazovanje i izgradnju općih kapaciteta izuzetno su bitna konstruktivna partnerstva i financiranje. Pritom ključnu ulogu imaju i fondovi EU-a i nacionalni donacijski programi, a koordinacija je bitna za stvaranje sinergije i optimalno iskorištavanje dodijeljenih sredstava. Važno je razmjenjivati dobre prakse i poticati donacijske programe da ostanu u vodnom sektoru, uključujući i rijeke, jezera i druge močvarne ekosustave jer su to ključni vodni resursi. Također je potrebno evidentirati i pratiti korištenje fondova te osigurati da financiranje bude djelotvorno i da se njime podupire osnaživanje ranjivih skupina.

## 2. **Opći kontekst i područje primjene**

2.1. Ovo samoinicijativno mišljenje nadovezuje se na mišljenje EGSO-a o plavoj diplomaciji ([6]) i oslanja se na njegovu važnu ulogu u inicijativi EGSO-a kojom se EU poziva da se usredotoči na vodu kao sve oskudniji resurs koji je od presudne važnosti za globalnu budućnost i da promiče plavi plan u cilju povećanja sigurnosti, otpornosti i održivosti povezane s vodom, kako u EU-u tako i širom svijeta ([7]).

([3]) Npr. Europska građanska inicijativa za pametnu i otpornu Europu u području gospodarenja vodom, https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000010_en.
([4]) Dobar je primjer UWASNET u Ugandi, https://uwasnet.org/.
([5]) Konvencija o močvarnim područjima, koja je sastavljena 1971. i koju su potpisale 172 zemlje svijeta, također doprinosi osnaživanju ranjivih skupina, https://www.ramsar.org/news/empowering-women-restoring-wetlands-go-hand-hand.
([6]) SL C, C/2023/862, 8.12.2023., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2023/862/oj?locale=hr.
([7]) SL C, C/2024/878, 6.2.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/878/oj?locale=hr.

2.2. Voda je prijeko potrebna za ljudski život i dostojanstvo, a UN pristup vodi i sanitarnim uslugama prepoznaje kao temeljno ljudsko pravo. Zaštita rijeka, jezera, močvarnih područja i vodonosnika ([8]) te osiguravanje adekvatne, dostupne i cjenovno pristupačne vodoopskrbe i sanitarnih i higijenskih uvjeta neophodni su za javno zdravlje i ljudski razvoj. Međutim, globalni nedostatak vode i s time povezani problemi i rizici povećavaju se zbog neodrživog upravljanja vodnim resursima, klimatske krize i brzog rasta stanovništva, koji je rezultat visokih stopa nataliteta ili migracija iz drugih zemalja. S obzirom na taj razvoj događaja, voda je postala ključna strateška imovina.

2.3. S obzirom na to da je voda sastavni dio proizvodnje hrane i energije i industrijske proizvodnje te da je isprepletena s pitanjima zdravlja, klime i bioraznolikosti, kao i drugim pitanjima povezanima s okolišem, vodna politika ne može se razmatrati zasebno. Osim toga, ta politika ima izraženu rodnu, međugeneracijsku i međukulturnu dimenziju. Voda je od životne važnosti: bez vode nema života. Također je neizostavna sastavnica svih ciljeva održivog razvoja Programa UN-a do 2030. Stoga vodnu politiku treba razmatrati ne samo kao zasebno područje politike nego i kao horizontalnu dimenziju koju treba uključiti u sve politike, kako se traži u prvom načelu Deklaracije EGSO-a o plavom planu EU-a ([9]). Svi se moramo savjesno ponašati da ne bi došlo do oskudice vode.

2.4. Mladi, žene i autohtone i lokalne zajednice (uključujući migrante i osobe s invaliditetom) najosjetljiviji su na nedostatak vode i u područjima gdje je taj problem najizraženiji često su u najtežem položaju. Stoga se u novim vodnim strategijama i politikama te u međunarodnoj suradnji tim skupinama mora posvetiti veća pozornost kako bi se osigurala adekvatna, dostupna i cjenovno pristupačna opskrba čistom vodom i sanitarni i higijenski uvjeti, kao i održivo upravljanje vodama, zdravo životno okruženje i, kao rezultat toga, društveni razvoj za sve. S druge strane, te skupine na temelju svojeg iskustva, praksi i pristupa upravljanju zemljištem imaju velik potencijal za doprinos održivom upravljanju vodama i sprečavanju i rješavanju sukoba povezanih s vodom. Mogu biti ključni akteri i pokretači, pa ih treba priznati i na razini donošenja odluka i na operativnoj razini.

2.5. I unutar granica EU-a postoje znatna područja s izrazitim nedostatkom vode, ali široka i ozbiljna priroda globalnog nedostatka vode i s time povezane napetosti i sukobi iziskuju globalno djelovanje i rješenja koja treba provoditi u okviru međunarodne suradnje. To je posebno važno u slučaju prekograničnih vodnih tijela i zajedničkih vodnih resursa kako bi voda mogla postati instrument mira, a ne sukoba.

2.6. Problemi povezani s vodom u trećim zemljama pogađaju i EU (izravno ili neizravno) i snažan su poticaj za aktivnu plavu diplomaciju u okviru njegovih vanjskih odnosa, uključujući međunarodna partnerstva i multilateralnu suradnju u okviru sustava UN-a (npr. FAO, WHO, UNESCO, ILO, UNIDO, UNDP).

2.7. Potrebno je uložiti konkretne napore u rješavanje pitanja ozbiljne nestašice vode u velikim dijelovima supsaharske Afrike, ne samo zato što je riječ o alarmantnoj situaciji koja je jasan odraz globalnih izazova već i zbog toga što će problemi s kojima se Afrika suočava prije ili kasnije doći i do EU-a. Na primjer, nestašica vode i s time povezani sukobi vjerojatno će dovesti do golemih migracijskih tokova iz Afrike u EU, a znatni migracijski tokovi mogli bi se negativno odraziti na područja u Africi i u regiji Bliskog istoka i sjeverne Afrike (MENA) u kojima već nedostaje vode, što povećava pritisak. To skreće pozornost na složenost pitanja migracija uzrokovanih klimatskim promjenama i nestašicom vode i od EU-a iziskuje proaktivno rješavanje tog problema.

2.8. EGSO ističe činjenicu da su izazovi povezani s vodom sveobuhvatni, raznoliki i složeni. I suša je sve veći problem za brojne regije, uključujući Bliski istok, srednju Aziju i Latinsku Ameriku. Istodobno, sve veća nepravilnost padalina donosi dodatne izazove. Mnoge zemlje u Europi, Africi, Aziji i Latinskoj Americi, kao i određene otočne zemlje, izložene su čestim poplavama koje zbog svojih razmjera imaju trajne posljedice. Jedna od osnovnih odgovornost javnih vlasti jest pogođenim osobama osigurati rano upozorenje i hitan odgovor te optimalno iskorištavati nove tehnologije za spašavanje života i pružanje pomoći ugroženim zajednicama da prežive.

([8]) Konvencija o močvarnim područjima međuvladin je ugovor koji pruža okvir za očuvanje i razboritu upotrebu svih močvarnih područja i njihovih resursa. Pojam „močvarna područja” u tom kontekstu obuhvaća rijeke, jezera, tresetišta, ribnjake, močvare i sva obalna močvarna područja. Vidjeti https://www.ramsar.org/.

([9]) https://www.eesc.europa.eu/en/initiatives/eu-blue-deal.

2.9. Pogoršanje kvalitete vode sve je važniji problem jer ugrožava izvor života lokalnih zajednica u mnogim područjima. Prekogranična vodna tijela, rijeke, jezera i vodonosnici često prenose onečišćujuće tvari iz jedne zemlje ili regije u drugu, što može biti i rezultat neznanja i nedostatka infrastrukture, a to ne samo da utječe na životne uvjete brojnih ljudi nego i uzrokuje napetosti među zemljama.

## 3. **Prepoznavanje potreba i potencijala mladih, žena i autohtonih i lokalnih zajednica (uključujući migrante i osobe s invaliditetom)**

### 3.1. ***Glavni elementi i pokretači osnaživanja***

3.1.1. Sredstva za zaštitu ranjivih skupina, poboljšanje njihovih životnih uvjeta u područjima s nedostatkom vode i daljnje oslobađanje njihova potencijala za djelovanje i utjecaj slična su za sve skupine. Glavni elementi uključuju pristup čistoj vodi i sanitarnim uslugama, senzibilizaciju, obrazovanje i osposobljavanje radi poboljšanja sudjelovanja na tržištu rada i u zapošljavanju, sigurne prostore za razmjenu znanja i sudjelovanje u donošenju politika, a sve to omogućuju i podupiru nove tehnologije, adekvatno financiranje i odgovarajuća pravila.

3.1.2. Odgovarajuća vodoopskrba i sanitarni i higijenski uvjeti pružaju više mogućnosti za bolji život jer se time sprečava loša higijena i onečišćenje izvora vode te poboljšava pristup čistoj vodi za piće. To se posebno odnosi na žene i djevojčice jer zbog tradicije i društvenih normi one obično snose teret pronalaženja rješenja za probleme povezane s vodom. Osim toga, u mnogim područjima s nedostatkom vode velik udio žena i mladih radi u poljoprivredi u zonama u kojima je voda oskudna.

3.1.3. U glavne elemente osnaživanja spadaju i obrazovanje i razvoj vještina. Odgovarajućim pristupom vodi oslobađa se vrijeme za obrazovanje, koje pak povećava sposobnost doprinosa održivom upravljanju vodama i vodstvu u tom području i stvara raznolikije mogućnosti za zapošljavanje. Kako bi se odgovorilo na potrebu za vještinama u području upravljanja vodom, od osnovnih vještina do stručnih kompetencija visoke razine, ovisno o okolnostima i ambicijama, mora biti dostupan širok spektar mogućnosti obrazovanja i osposobljavanja, što bi ujedno osiguralo vodstvo EU-a u području tehnologija za učinkovito korištenje vode. Uz formalno obrazovanje trebalo bi poticati pružanje dobrih primjera, ojačati mreže ravnopravnih članova i produbiti mentorstvo pri učenju omogućivanjem prijenosa i razmjene znanja i iskustva.

3.1.4. Međutim, na ranjive skupine ne smije se gledati kao na puke korisnike obrazovanja i osposobljavanja. One imaju posebne vještine, znanje i iskustvo koji mogu pomoći u poboljšanju upravljanja vodama i oblikovanja politika. Zbog toga ih je još važnije uključivati u procese donošenja odluka i planiranja, provedbe i evaluacije politika. U tu svrhu strukture za donošenje odluka trebaju omogućiti istinsku i djelotvornu interakciju i uključenost koja obuhvaća različite dionike i nadilazi puko informiranje odozgo prema dolje ili jednostrano savjetovanje odozdo prema gore.

3.1.5. Sudjelovanje tih skupina u diplomaciji u području voda uglavnom se odvija povezivanjem aktera civilnog društva. Važno je dodatno ojačati tu vrstu plave diplomacije drugog puta, ([10]) no ujedno povezati lokalne dionike s klasičnom diplomacijom na razini vlade ([11]). Time se može osigurati da se glas ranjivih skupina zaista čuje i da se njihovi interesi uzimaju u obzir, a njihov potencijal iskoristi.

3.1.6. Nove tehnologije daju novi poticaj kako poboljšanju upravljanja vodama tako i osnaživanju ranjivih skupina. Inovativne plave tehnologije nude nova sredstva za razvoj zaliha vode, sprečavanje nestašice vode i onečišćenja te pripremu za rizike povezane s vodom, uključujući ekstremne vremenske uvjete uzrokovane klimatskim promjenama. Digitalne tehnologije bitan su dio tih rješenja, a njihovo prihvaćanje omogućuje i uključivije pristupe obrazovanju, komunikaciji i sudjelovanju.

([10]) Diplomacija drugog puta jest praksa nedržavnih aktera koji se koriste taktikama rješavanja sukoba (kao što su radionice i razgovori) radi smanjivanja bijesa, napetosti ili straha među sukobljenim skupinama. Tim nevladinim, neformalnim i neslužbenim kontaktima organiziraju se aktivnosti kao što su radionice i razgovori za poboljšanje komunikacije i razumijevanja među građanima.

([11]) Klasična diplomacija obično se smatra glavnim alatom za uspostavu mira u okviru vanjske politike određene države. Provode je diplomati, visokopozicionirani vladini dužnosnici i čelnici država s ciljem vršenja utjecaja na strukture političke moći.

Budući da je elektrifikacija osnovni zahtjev, primjerice za distribuciju vode i digitalne veze, radi uspostave društva koje pametno upravlja vodom ([12]) potrebno je usporedno razvijati vodnu, energetsku i digitalnu infrastrukturu. Informativne kampanje za održivu upotrebu vode i zaštitu izvora te razvoj modela pametnog upravljanja vodom mogu dodatno olakšati integrirana rješenja u području vode.

3.1.7. Konstruktivna partnerstva i s time povezana financijska sredstva imaju ključnu ulogu u razvoju vodne infrastrukture, obrazovanja, osposobljavanja i izgradnji kapaciteta općenito. Pristup financiranju također je preduvjet za razvoj poduzetništva i poslovanja. Uz fondove EU-a, ključnu ulogu u tome imaju i nacionalne agencije i financijska sredstva za međunarodnu razvojnu suradnju. Bliska koordinacija stvara sinergiju i doprinosi ostvarivanju boljih rezultata. Izuzetno je bitno razmjenjivati dobre prakse i poticati nacionalne donacijske programe da se bolje povežu s lokalnim potrebama. Također je potrebno mapirati i nadzirati upotrebu sredstava te osigurati da financiranje bude djelotvorno i da se njime podupire osnaživanje ranjivih skupina, među ostalim putem opskrbe vodom, obrazovanja i podizanja svijesti o pitanjima povezanima s vodom kao što su potreba za sanitarnim uvjetima i sprečavanje onečišćenja.

3.1.8. Međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima, radu, borbi protiv korupcije i okolišu pruža se pravni okvir za zaštitu i osnaživanje ranjivih i nedovoljno zastupljenih skupina u pitanjima povezanima s vodom. Potrebno je u svim zemljama i projektima uložiti veće napore u provedbu tih pravila. Također je važno podizati svijest o pravima i mogućnostima povezanima s vodom među samim ranjivim skupinama, a istovremeno suzbijati pristrane stereotipe i propagandu.

### 3.2. ***Oslobađanje potencijala mladih***

3.2.1. Od osam milijardi ljudi na svijetu danas, oko 1,8 milijardi u dobi je između 10 i 24 godine i njihov broj raste ([13]). S obzirom na to da velika većina pripadnika te skupine živi u zemljama čija su tržišta u nastajanju i čini velik dio njihova stanovništva, mladi su od ključne važnosti i kao ciljna skupina i kao akteri u vodnoj politici. Za poboljšanje njihovih mogućnosti potreban je širok spektar mjera, što potvrđuje, primjerice, inicijativa za pomoć mladima u Ugandi da povećaju svoju razinu obrazovanja i osposobljenosti te da imaju pristup hrani i vodi kako bi se osigurala nova generacija nadahnuta vjerom, nadom i ljubavlju, čime bi se njihove zajednice preobrazile ([14]).

3.2.2. Rastom broja stanovnika povećava se pritisak na vodne resurse i potreba za utvrđivanjem postojećih i budućih rizika za izvore vode. Iz toga je vidljiva potreba za poboljšanjem znanja, razumijevanja i vještina povezanih s pristupom izvorima vode i njihovom zaštitom, a time i važnost održivog upravljanja vodama. Mladi očekuju odgovarajuće životne uvjete i izglede za pozitivnu budućnost u pogledu zanimanja i radnih mjesta, ali su i spremni doprinijeti pozitivnom razvoju i otpornosti svojih zajednica i zemalja. Često su pokretači promjena i nositelji gospodarskog, socijalnog i okolišnog napretka.

3.2.3. Kad je riječ o oblikovanju politika, mladi su skloniji preispitivanju postojećih struktura i postupaka i iznošenju novih ideja, pod uvjetom da im se pruži prilika. Mogu pomoći i u predlaganju inovativnih rješenja za osiguravanje vodoopskrbe i sanitarnih i higijenskih uvjeta, kao i za upravljanje vodama. Osim toga, sposobni su i voljni umrežiti se preko granica i tako ojačati međunarodnu suradnju.

3.2.4. Međutim, postoji nekoliko prepreka aktivnom sudjelovanju mladih u aktivnostima povezanima s vodom i upravljanju vodama, kao što su:

— strukture koje nisu uključive i reprezentivne – mladi su često isključeni iz procesa donošenja odluka, a kad i jesu uključeni, njihova se mišljenja često zanemaruju;

— prepreke u pogledu znanja i vještina – pitanja povezana s vodom često iziskuju posebno znanje i tehničku stručnost;

— jezične prepreke u međunarodnoj suradnji;

— ograničene mogućnosti za izgradnju kapaciteta;

— fragmentiranost inicijativa i pokreta mladih.

([12]) SL C, C/2024/878, 6.2.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj.

([13]) *10 things you didn't know about the world's population* (10 stvari koje niste znali o svjetskom stanovništvu) – Ured izaslanika glavnog tajnika za mlade (un.org).

([14]) https://fieldsoflife.org/why-east-africa/.

3.2.5. Kako bi se prevladale te i druge prepreke, mladima su od vrlo rane dobi potrebne mogućnosti obrazovanja i osposobljavanja. Za to su potrebni dostatni resursi u pogledu dostupnosti učitelja i nastavnika u lokalnim zajednicama i školskim ustanovama na daljinu, kao i mogućnosti pristupa strukovnom osposobljavanju i visokom obrazovanju za mlade, prije svega djevojčice i mlade žene. Naglasak bi trebao biti na obrazovnim programima koji su prilagođeni mladima i čiji kurikulumi sadrže održivo upravljanje vodama i diplomaciju u području voda, kako bi sljedeća generacija bila svjesna sadašnjih i budućih izazova povezanih s vodom i dobro pripremljena za suočavanje s njima. Da bi se osigurao veći učinak, trebalo bi iskoristiti digitalne alate i platforme za povećanje uključenosti mladih u udaljenim planinskim i otočnim područjima kao i drugim nedovoljno pokrivenim područjima, čime bi im se omogućio pristup forumima za obrazovanje, osposobljavanje i oblikovanje politika.

3.2.6. Uz kompetencije povezane s vodom, mlade bi trebalo oboružati općim građanskim vještinama i vještinama u području građanstva kako bi imali veći utjecaj i mogli uspješnije sudjelovati u upravljanju vodama i donošenju politika. Građansko obrazovanje nužno je i sa stajališta pripreme za budućnost, s obzirom na to da su mladi vođe sutrašnjice, a oni im i pomaže da budu dio javne politike današnjice ([15]). Također bi im trebalo omogućiti stjecanje poduzetničkih vještina te ih poticati i podupirati u osnivanju poduzeća, čime bi se doprinijelo zapošljavanju.

### 3.3. *Osnaživanje žena*

3.3.1. Posvuda u svijetu nedostatak vode prvenstveno pogađa žene i djevojčice ([16]) jer one tradicionalno snose glavni teret prikupljanja vode. Brojke pokazuju sljedeće:

— kao osobe zadužene za prikupljanje 72 % dnevnih zaliha vode u kućanstvima, ([17]) žene diljem svijeta na obavljanje te zadaće svakodnevno provedu ukupno 200 milijuna sati; ([18])

— prosječna težina vode koja se svakodnevno prenosi, često u više odlazaka do izvora i natrag, iznosi 30 kg; ([19])

— djevojčice (mlađe od 15 godina) dvostruko su češće zadužene za prikupljanje vode za kućanstvo nego dječaci, zbog čega su izložene napadima i ne mogu pohađati školu i stjecati dragocjene vještine; ([20])

— vjerojatno je da će žene doživjeti uznemiravanje dok kilometrima hodaju i prelaze velike udaljenosti u potrazi za vodom i potom čekaju u dugim redovima na nesigurnim i izoliranim mjestima.

3.3.2. Postoje znanstveni dokazi da bolji pristup vodoopskrbi i sanitarnim uslugama i higijenski uvjeti ženama omogućuje da preuzmu veću kontrolu nad svojim životima na osobnoj razini i na razini kućanstva i zajednice, što pak povoljno utječe na zajednice jer se time:

— ženama omogućuje da navodnjavaju i uzgajaju usjeve i osiguraju više hrane za sebe i svoje obitelji;

— žene oslobađa od obveze ulaganja vremena i napora u prikupljanje vode i time omogućuje da se aktiviraju na drugim poljima kao što su obrazovanje, osposobljavanje, poduzetništvo, radna mjesta, kultura, osobni razvoj i vodstvo, čime se pak povećava njihov potencijal da povećaju svoje prihode;

— poboljšava reproduktivno zdravlje i skrb za djecu;

— doprinosi povećanju BDP-a.

([15]) Izvrstan je primjer strategija Unije za Mediteran za angažman mladih i upravljanje vodama. U skladu s temeljnim načelima osnaživanja mladih u pogledu održivog upravljanja vodama, ta strategija pruža vrijedan okvir za povećanje sudjelovanja mladih u upravljanju vodama i postupcima donošenja odluka. Njome se stavlja naglasak na potrebu za prilagođenim inicijativama izgradnje kapaciteta i za projektima koje vode mladi i koji su ključni za poticanje inovativnosti i osiguravanje da mladi ne budu samo sudionici nego i vođe u vodnom sektoru. Strategijom se zagovara integracija stajališta mladih i na lokalnoj i na međunarodnoj razini.

([16]) SL C 349, 29.9.2023., str. 60.

([17]) Tijelo Ujedinjenih naroda za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena.

([18]) *Collecting water is often a colossal waste of time for women and girls* (Prikupljanje vode često je golem gubitak vremena za žene i djevojčice), UNICEF.

([19]) FAO.

([20]) UNICEF.

3.3.3. Napredniji sustavi za upravljanje vodama i gospodarenje otpadnim vodama od presudne su važnosti za to da se žene i djevojčice u područjima s nedostatkom vode oslobodi od toga da se bave isključivo ispunjavanjem osnovnih potreba svojih obitelji i da se osigura bolja zaštita izvora vode.

3.3.4. Pristup obrazovanju i raznim mogućnostima učenja još su jedan stup za osnaživanje žena u pitanjima koja se tiču vode. Odgovarajuću pozornost treba posvetiti i ostvarivanju raznolikih radnih mogućnosti i pristojnih radnih uvjeta za žene, uključujući sprečavanje diskriminacije, uznemiravanja i svih oblika zlostavljanja. Usto, ženama bi trebalo pružiti sve mogućnosti za bavljenje poduzetništvom. Osim obrazovanja, za to je potreban zakonski dopušten pristup infrastrukturi, zemljištu, prirodnim resursima i financiranju. U tom pogledu mikrofinanciranje može biti dragocjen alat.

3.3.5. Jednake mogućnosti za obrazovanje, osposobljavanje, rad i poduzetništvo pridonose boljoj rodnoj ravnopravnosti općenito, što je često izazov jer to pitanje ovisi o kulturi i stavovima zajednice. Stoga je izuzetno bitno podići svijest o koristima koje donosi rodna ravnopravnost i utvrditi s kojim se strukturnim preprekama ona suočava.

3.3.6. Iako je rodna ravnopravnost pitanje ljudskih prava, ključna je i za oslobađanje punog potencijala stanovništva za poboljšanje gospodarskog, socijalnog i ekološkog napretka. Žene su često zadužene za nesmetano odvijanje svakodnevnih aktivnosti i međusobno usklađivanje različitih potreba i resursa, što je dobra polazišna točka za održivo upravljanje vodnim resursima, plavu diplomaciju i uključivanje šireg skupa vrijednosti u odluke koje utječu na vodu. To se odnosi i na upravljanje vodama na praktičnoj razini i na donošenje odluka i diplomaciju na političkoj razini ([21]). Stoga bi žene trebalo poticati i podupirati da traže zaposlenje u tom području.

3.3.7. Ženama bi trebalo omogućiti pristup vodećim položajima te bi ih trebalo poticati na stjecanje tehničkog i pravnog stručnog znanja i rukovoditeljskih vještina kako bi se oslobodio njihov potencijal u politici, poslovnom svijetu, trećem sektoru i svim drugim sektorima koji doprinose održivom upravljanju vodama i plavoj diplomaciji. Stoga bi trebalo uspostaviti posebne programe mentorstva za žene koje sudjeluju u upravljanju vodama kako bi im se osigurao pristup vodećim položajima i potaknulo njihovo sudjelovanje u postupcima donošenja odluka na svim razinama. Osim toga, važno je podupirati samopouzdanje žena i razvoj njihove karijere, među ostalim umrežavanjem na svim razinama, od lokalne do međunarodne. Postojeći su primjeri mreža „Žene u vodnoj diplomaciji" u regiji rijeke Nil i mreža „Žene u upravljanju vodama" u srednjoj Aziji i Afganistanu. Te su mreže zajednice prakse; glavni je cilj mreže „Žene u vodnoj diplomaciji" osnaživanje i vodeća uloga žena u donošenju odluka na visokoj razini u prekograničnim riječnim slivovima.

3.4. ***Uključivanje autohtonih i lokalnih zajednica (uključujući migrante i osobe s invaliditetom)***

3.4.1. Autohtoni narodi čine 5 % svjetskog stanovništva i zauzimaju ili posjeduju oko 20 do 25 % kopnene površine zemlje, odnosno njome upravljaju ([22]). Na autohtonim područjima nalaze se mnogi vitalni izvori vode, kao što su vodotornjevi, močvarna područja i rijeke kojima autohtone zajednice upravljaju tisućljećima, što često ne priznaju oni koji imaju koristi od njihova rada. Te se zajednice među prvima suočavaju s problemima povezanima s vodom jer se uvelike oslanjaju na prirodne resurse i ekosustave. Posebno su osjetljive na posljedice rizika povezanih s vodom po sigurnost opskrbe hranom, kao što su posljedice na ribarstvo, lov i ispašu stoke. Ti su problemi često povezani sa sušama ili poplavama, dok su u arktičkom području mogućnosti lova ograničene zbog topljenja leda uzrokovanog klimatskim promjenama, što sprečava kretanje na ledu.

([21]) Postoje dva konkretna primjera. Kao prvo, komparativna studija o osnaživanju žena u diplomaciji u području voda na Bliskom istoku i u sjevernoj Africi, koju su proveli Ženevski centar za vodu i GWP-Med i u kojoj se naglašava ključna uloga žena u diplomaciji u području voda u toj regiji. Ona pruža vrijedan uvid u izazove i mogućnosti za osnaživanje žena u tom području i ističe potrebu za ciljanom intervencijom kako bi se podržala vodeća uloga žena u upravljanju vodama i diplomaciji u području voda. Kao drugo, program rada o spolovima i močvarnim područjima, Konvencija o močvarnim područjima (ramsar.org).

([22]) https://siwi.org/publications/indigenous-people-water-and-climate-change/.

3.4.2. Pripadnice autohtonih zajednica često se suočavaju s dodatnim problemima zbog svojeg etničkog podrijetla, roda ili autohtonog identiteta. Ti su problemi uznemiravanje, nasilje, diskriminacija na radnom mjestu i nedostatak političkih i pravosudnih prava, uključujući vlasništvo nad zemljištem i pristup prirodnim resursima ([23]). Unatoč tome, u mnogim su autohtonim zajednicama žene čuvarice znanja o vodi te je njihovo smisleno uključivanje od presudne važnosti.

3.4.3. Autohtone zajednice obično imaju dugotrajan, dubok odnos s vodom, zemljištem i močvarnim područjima i jedinstveno znanje o tome kako očuvati, zaštititi i upotrebljavati te resurse na održiv način, često u skladu s obvezom zaštite zemljišta koju imaju zbog odnosa s teritorijem na kojem žive. Na primjer, u peruanskim Andama autohtone zajednice na strmim planinskim padinama sade velik broj sadnica brzorastućih i otpornih stabala *queuña* radi sprečavanja erozije i pohranjivanja i filtriranja vode kojom se napajaju izvori i močvarna područja nizvodno ([24]). Znanje autohtonih zajednica, koje prenose kroz generacije i često usmenom predajom, mora se smatrati izvorom nadahnuća koji treba istražiti i iskoristiti u okviru smislenih partnerstava u mnogim kontekstima, među ostalim u diplomaciji u području voda.

3.4.4. S druge strane, bitno je poboljšati zaštitu prava intelektualnog vlasništva autohtonih i lokalnih zajednica koja se odnose na tradicionalno znanje i izričaje. To se tiče izuma zasnovanih na tradiciji, kulturnih izričaja, dizajna proizvoda, recepata i zemljopisnog podrijetla robe i usluga ([25]).

3.4.5. Unatoč napretku postignutom u zadnje vrijeme očigledno je da su u pogledu praksi povezanih s vodom potrebne proaktivne platforme za konstruktivnu suradnju između autohtonih skupina i nacionalnih i lokalnih vlasti, kao i s međunarodnom zajednicom. Istinski dijalog zasnovan na zajedničkim interesima i dogovoru ključan je za izgradnju dugoročnih odnosa, dubljeg povjerenja i uzajamnog poštovanja između vlada i autohtonih zajednica, uključujući žene i mlade. U odlukama na međunarodnoj razini često se ne uzimaju u obzir perspektive, znanje ili rješenja autohtonih zajednica. Stoga je sustavno uključivanje autohtonih zajednica u međunarodnu suradnju potrebno i za to da se osigura poštovanje njihovih ljudskih prava i da se u potpunosti iskoristi potencijal tih skupina.

3.4.6. Svim lokalnim zajednicama u bilo kojoj regiji mora se omogućiti pristup infrastrukturi, informacijama i obrazovanju. Međutim, praktična rješenja trebala bi uzeti u obzir lokalne uvjete i razinu razvoja jer se potrebe i mogućnosti ljudi koji žive u planinskim područjima, na otocima te u malim i izoliranim selima bez odgovarajućeg pristupa vodi znatno razlikuju od potreba i mogućnosti ljudi koji žive u razvijenijim područjima, a svaki kontekst zahtijeva odgovarajuća rješenja. S obzirom na to da organizacije civilnog društva na lokalnoj razini često imaju važnu ulogu u pitanjima povezanima s vodom i u pomaganju ranjivim skupinama, trebale bi biti uključene u lokalne postupke donošenja politika.

## 4. **Mogućnosti partnerstva za EU**

4.1. EU ima središnju ulogu u rješavanju globalnog problema nedostatka vode putem svojih vanjskih odnosa i međunarodnih partnerstava, dopunjenih nacionalnim donacijskim programima. Na temelju svojeg naprednog pravnog okvira, tehnoloških kapaciteta i važne uloge donatora u tom području, EU može uvelike doprinijeti održivom upravljanju vodnim resursima, pristupu vodi i sanitarnim uvjetima, obrazovanju i osposobljavanju, upravljanju vodama i rješavanju sukoba. U tom kontekstu EU također može iskoristiti svoje iskustvo u jačanju rodne ravnopravnosti i participativnog oblikovanja politika, uključujući angažman mladih, te pružiti smjernice u tom području. U tom bi pogledu veliku važnost mogli imati instrumenti mikrofinanciranja u interesu relevantnih skupina.

4.2. Zbog svojih posebnih demografskih, geografskih i političkih uvjeta supsaharska Afrika postala je središnja točka za plavu diplomaciju. Budući da će se destabilizacija Afrike zbog nedostatka vode vjerojatno prenijeti na Bliski istok, sjevernu Afriku i EU te dovesti do prehrambene i migracijske krize, Europa mora proaktivno djelovati. Viktorijino jezero, jezero Čad i riječni slivovi rijeka Nil, Niger i Kongo žarišne su točke u pogledu nedostatka vode na koje je hitno potrebno usmjeriti pozornost kako bi se zaštitio okoliš i spriječile klimatske i vodne katastrofe koje bi mogle izazvati nove sukobe i migracijske valove prema Europi.

([23]) *Indigenous women's realities: Insights from the Indigenous Navigator* (Stvarnost žena u autohtonim zajednicama: saznanja stečena u okviru sustava Indigenous Navigator), IWGIA i ILO, 2020.
([24]) https://library.panos.co.uk/features/stories/seeds-of-water.html#0_00337302.
([25]) https://www.wipo.int/sme/en/traditional-knowledge.html.

4.3. U okviru strategije Global Gateway ([26]) i strategije EU-a za gospodarsku sigurnost ([27]) Afrika je ključan partner EU-a. Budući da druge svjetske sile, osobito Kina i Indija, aktivno grade uporište u Africi, nedvojbeno je da je suradnja s tim kontinentom od iznimne važnosti za gospodarsku i geopolitičku sigurnost i globalni strateški položaj EU-a. Stoga je nužno da EU razvije sveobuhvatnu strategiju za Afriku, čiji sastavni dio treba biti plava diplomacija.

4.4. S obzirom na izazove u područjima s nedostatkom vode, osobito u supsaharskoj Africi, te s obzirom na rizike i mogućnosti koje iz toga proizlaze za EU, EGSO preporučuje uspostavu **oglednog programa partnerstva** za barem jedno od tih područja Afrike kako bi se na integriran način obuhvatili razni elementi osnaživanja. EGSO predlaže da se u taj program uključe sljedeće mjere:

4.4.1. suradnja i podupiranje razvoja **infrastrukture** za opskrbu vodom i otpadne vode i s time povezanih usluga kako bi se poboljšao pristup vodoopskrbi i sanitarnim uslugama, kao i higijenski uvjeti, s posebnim naglaskom na održivosti, učinku na okoliš i radu na obnovi;

4.4.2. podupiranje izgradnje lokalnih kapaciteta za obrazovanje i osposobljavanje, olakšavanje razmjene studenata s EU-om i promicanje mogućnosti koje pruža baza talenata EU-a, pri čemu treba izbjegavati odljev mozgova i promicati kružne migracije, ([28]) kako bi se poboljšale **kompetencije i vještine** potrebne za održivo upravljanje vodama i plavu diplomaciju. Posebni napori trebali bi biti usmjereni na obrazovanje djevojčica i žena;

4.4.3. suradnja u području **plavih tehnologija**, popraćena potrebnim elektroenergetskim tehnologijama, kako bi se poboljšali pristup vodoopskrbni i sanitarnim uslugama, kao i higijenski uvjeti, učinkovitost korištenja vode, kontrola onečišćenja i sigurnost opskrbe čistom vodom. Pri odabiru tehnologije treba na odgovarajući način uzeti u obzir lokalne uvjete;

4.4.4. poboljšanje uvjeta i kapaciteta za stvaranje lokalnih poduzeća radi promicanja **poduzetništva** i zapošljavanja. Posebnu potporu treba pružati mladim poduzetnicima i poduzetnicama i ženama poduzetnicama;

4.4.5. promicanje provedbe međunarodnih konvencija o radu kako bi se osigurali pristojni **radni uvjeti**. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti osiguravanju nediskriminacije na temelju spola i etničkog podrijetla te poštovanju ljudskih prava;

4.4.6. uspostava suradnje s lokalnim oblikovateljima politika i raznim skupinama kako bi se unaprijedilo **participativno oblikovanje politika i plava diplomacija**. Cilj te višedioničke interakcije trebao bi biti osnaživanje mladih, žena i autohtonih naroda kako bi se spriječili i riješili problemi i sukobi povezani s vodom;

4.4.7. suradnja na razvoju digitalne infrastrukture i veza kako bi se iskoristile mogućnosti koje pruža **digitalizacija** u području upravljanja vodama, obrazovanja i komunikacije. To bi trebalo popratiti nastojanjima da se razviju digitalne vještine lokalnih zajednica;

4.4.8. uključivanje **civilnog društva EU-a** u taj program kako bi se unaprijedila razmjena znanja i iskustava na lokalnoj razini. Trebalo bi u potpunosti iskoristiti postojeće strukture suradnje;

4.4.9. izdvajanje dostatnih **sredstava** za taj program, među ostalim za razvoj infrastrukture, obrazovanja, višedioničkog dijaloga i poslovanja, kako bi se osigurala provedba navedenih mjera;

([26]) https://www.eesc.europa.eu/hr/our-work/opinions-information-reports/opinions/global-gateway/opinions.
([27]) https://www.eesc.europa.eu/hr/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-economic-security-strategy.
([28]) SL C 75, 28.2.2023., str. 136.

4.4.10. **praćenje i ocjenjivanje** provedbe i učinka programa s ciljem njegova poboljšanja u budućnosti. Glavni naglasak trebao bi biti na rezultatima u pogledu mladih, žena te lokalnih i regionalnih zajednica i kao ciljnih skupina i kao aktera u upravljanju vodama i vodnoj politici.

Bruxelles, 4. prosinca 2024.

*Predsjednik*
*Europskog gospodarskog i socijalnog odbora*
Oliver RÖPKE